כדי [א]שתהא בהמה מצויה לעולי רגלים ואע"ג דתנן [ב]עד שלא הגיע הגורן מותר למכור ולשחוט ניחא ליה [א] דליתעביד מצוה בממוניה והדר לזבון וליכול ואמאי קרי ליה גורן דטבלה כגורן [ב] וכמה פרס פירש ר' יוסי בר' יהודה אין פרס פחות מט"ו יום מאי משמע א"ר אבהו פרוס פלגא דמאי פלגא דהלכות פסח כי הא [ג]דתניא [ג]שואלין ודורשין בהלכות פסח קודם לפסח ל' יום [ג] רשב"ג אומר שתי שבתות: בן עזאי אומר בכ"ט באדר בא' בסיון: במאי קמיפלגי ר"ע ובן עזאי ר"ע סבר אדר הסמוך לניסן זימנין מלא וזימנין חסר וזימנין דמיקלע ביום ל' וזימנין דמיקלע בכ"ט ומשום הכי לא קביע ליה זמן ובן עזאי סבר [ד][ד]אדר הסמוך לניסן לעולם חסר הילכך קביע ליה זמן בכ"ט באדר באחד בסיון איידי דלא נפישי אי אמרת ליקדים ליעשר עד דמטי רגל שלמי להו: בכ"ט באב וכו': בן עזאי לטעמיה דאמר האלולין מתעשרין בפני עצמן וליעשרינהו ביום ל' זימנין דמחסרין ליה לאב ובעינן למיעבד הכירא בחדש וישן: ר' אלעזר ור"ש אומרים באחד בניסן בא' בסיון וכו': בא' בניסן כרשב"ג [ה]דאמר ב' שבתות בא' בסיון כדאמרן בכ"ט באלול רבי אלעזר ור' שמעון לטעמייהו [ו]דאמרי בא' בתשרי ר"ה למעשר בהמה: ולמה אמרו בכ"ט באלול ולא אמרו באחד בתשרי מפני שהוא י"ט וכו': ותיפוק ליה דבעינן למעבד הכירא בחדש וישן חדא ועוד קאמר חדא דבעינן למיעבד הכירא בחדש וישן ועוד מפני שהוא י"ט ואי אפשר לעשר בי"ט [ז]משום סקרתא: ר"מ אומר באחד באלול ר"ה למעשר בהמה בן עזאי אומר וכו': [ח]תניא אמר בן עזאי הואיל והללו אומרים כך והללו אומרים כך האלולין מתעשרין לעצמן וליחזי טעמיה דמאן מסתבר וכי תימא [ט] לא מצי קאי אטעמייהו והתניא בן עזאי אומר כל חכמי ישראל דומין עלי [ח] כקליפת השום חוץ מן הקרח הזה א"ר יוחנן מפי השמועה אמרוה מפי חגי זכריה ומלאכי תניא (א) [ט] באיזה צד אמר בן עזאי האלולים מתעשרין לעצמן נולדו לו ה' באב וה' באלול אין מצטרפין ה' באלול וה' בתשרי אין מצטרפין ה' בתשרי וה' באב מצטרפין פשיטא מהו דתימא כי היכי דמפסקי שנים מפסקי גרנות קמ"ל כדתנן חמשה לפני ראש השנה וחמשה לאחר ראש השנה אין מצטרפין חמשה לפני הגורן וחמשה לאחר הגורן הרי אלו מצטרפין אמר רבא לדברי בן עזאי נולדו לו חמשה באב וחמשה באלול וחמשה בתשרי כונסן לדיר להתעשר ונוטל

כדי שתהא בהמה מצויה (ב). דכיון דאין גורן מעשר בהמה עד פרוס הרגלים ומשהי איניש בהמתו עד אותו זמן דלא לשחטינהו עד שיעשרם בזמן הגורן שהוא סמוך לרגל ונמצא שיהו בהמות מצויות לעולי רגלים ליקח מהן בין לאכילה בין לקרבנות ואע"ג דתנן וכו': **מצוה.** להתעשר) דליעשר: **דטבלה כגורן.** מדרבנן כדאמרן במתני' דמשהגיע הגורן לא ימכור ולא ישחוט עד שיעשר: **פרוס.** כמו פרוסה: **ל' יום.** ופלגא הרי ט"ו יום: (ג) ה) **ובן עזאי.** נמי סבר דזמן הגורן הוי בפרוס ו) החג ט"ו ימים קודם דמיום כ"ט דאדר עד ארביסר דניסן הרי ט"ו: **וזמנין דמיקלע ביום ל'.** כי הוי אדר מלא: **לא קביע ליה זמן.** באיזה יום של אדר איירי: **דלא נפישי.** בהמות דנולדו מפרוס הפסח עד אותו זמן להכי לא מקדים ומעשר ט"ו ימים קודם הרגל כבשאר הרגלים: **דאי אמרת וכו' שלמי להו.** דבתר דליהוו מעושרים ליזדבנו וליכלו כולהו בהמותן: **בפני עצמן.** ולא עם אותן שנולדו קודם אלול ולהכי אי הוה מאחר שלא לעשר (ד) עד יום האחרון של אלול שהוא בפרוס החג ט"ו ימים אתי לערבוני הנהו דאלול והנהו דאב בהדדי וקמעשר מן החדש על הישן הילכך מקדים ומעשר הנהו דקיץ ביום האחרון של אב וקודם לא דכל כמה דמצינא לקרובי לרגל כי היכי דלא ליכלמו קודם עבדינן: **ביום ל'.** של אב: **ובעינן היכירא.** דנהי דליכא למימר דליתו לעשורי הנהו דאלול והנהו דאב בהדדי משום דהכתי הוו אותן של אלול מחוסרי זמן משום דהכתי יום ראשון של אלול הוא היכירא בעינן למיעבד דלא ליתו לעשורי היום ולמחר חדש וישן בהדדי חדש אלול וישן אב ולהכי לא מיעשרי הנהו דאב בחדש אלול כלל ואפילו ביום א': **כרשב"ג דאמר.** דהלכות הפסח שתי שבתות קודם וכלותו זמן נמי מעשרינן. ולהנהו תנאי לית להו פרוס: **באחד בתשרי וכו'.** ולהכי לא מצי לאחורי מלעשר טפי מיום אחרון של אלול דבעינן היכירא בין חדש לישן. ובמס' ר"ה (דף ח.) מפרש טעמייהו דר' אלעזר ור"ש וטעמא דר"מ: **סקרתא.** בלע"ז מצר"א שצובעין העשירי: **הואיל והללו אומרים כך.** דר"מ אומר באחד באלול ור"א ור"ש אומרים באחד בתשרי אני איני יודע הלכה כמי הילכך האלולים כו': **חוץ מן הקרח הזה.** היינו ר"ע והא דגרסינן בכוליה הש"ס רבי יהושע בן קרחה היינו בן של ר"ע כדגרסינן התם (שבועות דף ו.) אמר לו ר' יהושע בנו של ר"ע לר"ע. אלמא דבן עזאי היה חכם גדול והיה יודע להבחין איזה טעם יפה וה"נ הוי מצי למיקם אטעמייהו הי מיסתבר שפיר: **מפי שמועה אמרוה.** דבין ר"מ ור"א ור"ש אמרי מילתייהו מפי השמועה מפי חגי זכריה ומלאכי ולכן לא היה רוצה בן עזאי לסמוך על מעשיו ולקבוע הלכה כהכרעתו: **ה' בתשרי וה' באב.** שאחריו מצטרפין אע"פ שיש גרנות בינתיים:

רש"י בת"י

ונוטל

כדי שתהיה מצויה. למכור לעולי רגלים דכיון דלא מתעשרי לא שחטי להו ולא מזבני להו עד פרוס החג דמעשרן: **ואע"ג דתנן במתני' עד שלא הגיע זמן הגורן מותר למכור ולשחוט.** דגורן הוא דקובען למעשר אפ"ה לא שחטי להון עד דמעשרן: **דניחא ליה לאיניש דלעבד מצוה בממוניה.** שאין חסר בי' כלום שהוא עצמו מקריב מעשרו ואוכלו שלמים: **דטבל כגורן.** כי היכי דגורן קובעת למעשר משנתמרח בכרי מדאורייתא כך ימים הללו קובעים את הבהמות מדרבנן כדתנן הגיע הגורן לא ישחוט עד שיעשר: **פרוס פלגא.** פרוסה משמע דבר הפרוס לב' חלקים: **שואלים בהל' הפסח קודם לפסח.** והיינו נמי מהלכות הפסח דמעשרין לבהמות דליתחזי למיכל ברגל. ז)כדאמרינן איידי דלא נפיש בחד בתשרי ר"ה הילכך מקדימין להם בכ"ט באלול ולא בא' בתשרי אע"ג דהוא ב' שבתות קודם משום דבעי היכרא בחדש וישן: **ובמאי קמפלגי.** דהא בן עזאי [נמי] סבר דזמן גרנן הוי בפרוס הפסח ט"ו יום קודם דיום כ"ט באדר וי"ד דניסן הרי ט"ו: **וזמנין.** דט"ו יום קודם הפסח מקלע ביום ל' באדר כגון דהוי אדר מלא ור"ח לא הוי עד יום ל"א דיום אחד קודם ניסן הוי פרוס הפסח דהיינו י"ד מניסן וא' מאדר: **וזמנין דמקלע.** פרוס ביום כ"ט באדר כשהוא חסר דהוי ר"ח יום ל' הלכך לא קבע זמן לפרוס [הפסח]: **בא' בסיון.** מאי טעמא דבן עזאי דלא אמר ט"ו יום כדאמר בפסח איידי דלא נפישי אותן ולדות (אפילו) דמעוט בהמות יולדות מניסן ועד עצרת אם מקדים ומעשר להו ט"ו יום שלמי לאוכלן (נאכלין) קודם עצרת ולא תהיה בהמה מצויה לעולי רגלים: **בן עזאי לטעמיה דאמר.** לקמן האלולים מתעשרין לעצמן ואין מצטרפין עם אותן שנולדו קודם אלול שמא בא' באלול ר"ה למעשר בהמה הו"ל חדש וישן ולא עם אותן הנולדים אחר אלול שמא בא' בתשרי הוי ר"ה והוה ליה חדש וישן ומדמספקא ליה אימת ר"ה אלול או תשרי מתעשרין האלוליים לעצמן הילכך לא קבע זמן גורן של קייטי בכ"ט באלול דלא ליתי לצרופי דנולדים באלול בהדייהו: **ולעשר ביום ל' באב.** ו)מ"ט יום וזמנין דמחסרי ליה והוי ר"ח אלול ביום ל' ולא מעשרין בהן ואע"ג דלא אתי לצרופי אלול בהדייהו דהא אכתי לא נולד שום טלה היום ואי נולד [הוין] מחוסר זמן אפ"ה לא מעשרים לקייטי ההוא יומא משום דבעינן למעבד היכרא בין חדש לישן דלידעו איניש דאלול לא שייך בהני קייטי ולא מצטרפי לעולם דאלול בהדי הנך ב' שבתות דהיינו י"ד יום: **אסקרתא.** סיקרא שקורין מינ"א שהסבע צובע בסיקרא והיה מונה א' ב' ג' ד' וכשהיה יוצא עשירי סוקרו בסקרא עד שיהא ניכר ואסור לצבוע בי"ט דהו"ל מלאכה הוא. והא דקבעי בכ"ט באלול ולא קבעי ביום ל' משום דרוב [שנים] אלול חסר והוי יום ל' ר"ה: **הואיל והללו אומרים כך.** בא' בתשרי יהיו אלוליים מתעשרין לעצמן דלא ידעינן בהדי דמאן לצרפינהו: **קרח הזה.** ר"ע הוא קרח דר"י בן קרחה הוא ר' יהושע בנו דר"ע כדאמרינן בשבועות (דף ו.) שאל ר' יהושע בנו דר"ע את ר"ע וכו': **מפי שמועה אמרוה.** ר"מ ור"א ור"ש כולהו מפי חגי זכריה ומלאכי ובדבר נבואה הוא ולא ניכר טעם הגלוי ח)כמ"ד מקראות דכאומד הלב ומדלא ידעינן היכי אמור חגי זכריה ומלאכי עבדינן הכי וליכא למימר טעמא דמאן מסתבר [טפי]: **פשיטא.** דמצטרפין מה שנולדים בין אלול [באלול דאידך שתא] דתשרי הוי ר"ה והנך ודאי בשנה אחת נולדו: **מפסקי גרנות.** לבן עזאי דהכא איכא ב' גרנות בין תשרי לאב הבא: **היו לו ה' דאב וה' דאלול וה' דתשרי וכו'.** (ו)דאי איכא ליה ה' דאב וה' דאלול אמרינן דלא מצטרפין דשמא חדש וישן [הוא] אבל הכא ודאי איכא עשר דחייב דודאי הוא [ואין] אלול ר"ה או תשרי ר"ה ומכניסן לדיר ונוטל אחד מן האלוליים דזה ודאי מעשר [והוין] וקרב למזבח ולא סיכון כו':

ניחא ליה לאיניש דליעביד מצוה בממוניה. אע"ג דלפני י) הזמן יכול לעשר ולשחוט ולמכור כיון שקבעו חכמים זמן דרך הוא י)להמתין עוד ולעשר הכל ביחד: **ואי אפשר לעשר ביו"ט משום סקרתא.** יא) [ול"ת] תיפוק ליה משום דאין מקדישין בי"ט יב) וי"ל לא הייתי אוסר להקריבו שמא יבא להקדישו דהיינו גזירה לגזירה דהיא גופה לא אסור להקדיש בי"ט אלא מדרבנן י) כדאמרינן התם (ביצה דף לו:) דאין רוכבין ע"ג בהמה ומפרש טעמא שמא יצא חוץ לתחום וקאמר ש"מ תחומין דאורייתא יא) לא גזירה שמא יחתוך זמורה ועוד מצי למימר דאפילו להקדישו היה יכול בי"ט יב) משום שלמי שמחה כדאמר פ' שואל (שבת דף קמח:) מקדיש אדם פסחו בשבת וחגיגתו ברגל ומיהו הא יג) דאמר התם ובכרים ס)(תמיד נשחט) יד) היינו דוקא חובות הקבוע להם זמן אבל אין קבוע להם זמן אין מקדישין ולא מסתבר שיהא מעשר כחובות הקבוע להן זמן טו) כשיצריך להו לשלמי שמחה דא"כ נדרים ונדבות נמי שהרי יוצאין בנדרים ונדבות משום שלמי שמחה כדאמר במס' חגיגה (ד' ז:) ומ"מ כאן משמע דלא שייכי הנך שינויי דביו"ט של ר"ה קיימי וי"ל כיון דעשירי מאיליו קדוש אפילו לא קרא עשירי ולא שייך טז) לאיסור הקדש כזה ביו"ט ע): **חוץ מן הקרח הזה.** פ"ה יז) היינו ר"ע ור' יהושע בן קרחה הוא ר' יהושע בנו של ר"ע וקשה יח) מי סני ליה להזכיר ר"ע בשמו שמזכירו בלשון גנאי כדכתיב (מ"ב ב) עלה קרח ובפ' שואל (שבת ד' קנב.) אמר יט) מהכא לקרחינאה כמה ולגנאי נתכוין פ)ובמס' מגילה (דף כח.) רבי שאל את רבי יהושע בן קרחה במה הארכת ימים [וכו'] ואמר לו רבי ברכני ואמר לו יהי רצון שתגיע לחצי שני ואילו ר"ע כשנשא בת כלבא שבוע בן מ' שנה היה וקבל עליו לעסוק בתורה כ) ועסק מ' שנים ומ' שנה פרנס ישראל ובספרי (פרשה ברכה) תניא ד' היו ק"כ שנה משה והלל ורבן יוחנן בן זכאי ור"ע וביום שמת ר"ע (קדושין דף עב.) נולד רבי ואפילו נולד ר' יהושע בשנה ראשונה שנשא בת כלבא שבוע כא) לא היה כי אם שמונים כשנולד רבי ולכל הפחות היה ר' יהושע בן ק"מ שנה כשבירך רבי דבפחות מע' שנה לא היה מברכו כב) שכן חיי שנות סתם אדם דכתיב (תהלים צ) ימי שנותינו ע' כג) ואז היה רבי בן פ' שנה נמצא כשברכו להגיע לחצי ימיו לא ברכו רק י' שנה ומה ברכה היתה זו ועוד כד) לכאורה מסתבר שלא נולד עד שעשה כי רב תרתי סרי כה) ותרתי סרי שנין נמצא כשהיה ר' יהושע בן ק"מ שנה כו) היה רבי יותר מחצי שניו ורבינו נסים פי' צ)(קרחה) רבי אלעזר בן עזריה דאמר בירושלמי שהיה קרח ק)(וא"ר יהושע מהכא לקרחינא) ור"ת מפרש כז) שם אדם ר):

מפי חגי זכריה ומלאכי. פ"ה וכיון דנבואה היא כהילכתא בלא טעמא היא וליכא למיקם עלה ע"י טעם כח) איזה מהם עיקר ולא היה לו להזכיר נבואה דאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה אלא היה לו לומר הלכתא גמירי לה כט) ופרק כהן גדול (נזיר דף נג.) גבי רובע הקב עצמות וחצי לוג דם ל) נמי אמר מפי השמועה אמרוה מפי חגי זכריה ומלאכי ומיהו קשה לא) מהא דדריש בפ"ק דר"ה (דף ח.) ש)מקרא עשר תעשר מקיש מעשר בהמה למעשר דגן לב) ר"מ סבר בא' באלול מה מעשר דגן סמוך לגמרו עשורו כו' ר"א ור"ש סברי מה מעשר דגן ר"ה שלו תשרי כו' וי"ל דאפ"ה כיון דהנך דרשות מפי השמועה לג) חגי וזכריה ומלאכי לא היה יכול לברר איזה עיקר:

ונוטל

עין משפט נר מצוה

לג א מיי' פ"ו מהל' בכורות הלכה ח:
לד ב מיי' שם הל' ז:
לה ג טוש"ע א"ח סימן תכט סעיף א:
לו ד מיי' פ"א מהלכות קדוש החודש הל' ה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' תניא (באיזה לד) תא"מ ונ"ב פ"א כיצד: (ב) רש"י ד"ה כדי שתהא בהמה מצויה לעולי רגלים דכיון דאין גורן וכו' משהי איניש וכו' לקרבנות הס"ד ואח"כ מ"ה ואע"ג דתנן וכו' דליתעביד מצוה לליעשר הס"ד ואחר להתעשר נמחק: (ג) ד"ה ל' יום וכו' יום הס"ד ואח"כ מ"ה במאי קמפלגי ר"ע וב"ע דהא בן עזאי נמי: (ד) ד"ה בפני עצמן וכו' שלא לעשר הנהו דקיץ עד יום האחרון:

לעזי רש"י

מצר"א, מיצ"א [מיני"א]. צבע אדום (העשוי מתחמוצת העופרת).

שיטה מקובצת

א) ליה לאיניש דליעבד מצוה: ב) כגורן מדרבנן: ג) תי' רשבג"א שתי שבתות נמחק: ד) תימא דלא מצי למיקם אטעמייהו: ה) מה"ד במאי קמפלגי דהא בן עזאי: ו) בפרוס הפסח תי' החג נמחק: ז) דלפני הגורן תי' הזמן נמחק: ח) סקרתא וה"נ אמרינן בפ"ק דחגיגה דאין יוצא ידי חובתו במעשר בהמה משום סקרתא דאתי לאפרושי מעשר בהמה בי"ט ותימה למה לי טעמא דסקרתא תיפוק: ט) בי"ט כדתנן בפ' בתרא דיו"ט ומיהו אההיא דחגיגה י"ל דאי לאו טעמא דסקרתא לא: י) מדרבנן דהכ"ג אמרינן התם בביצה גבי אין רוכבין על גבי בהמה ומפרש טעמא: יא) אלא גזירה כו' ועוד הוה מצי: [illegible]

מסורת הש"ס

[illegible] י) נ"א להמתין עד הזמן ולעשר כו' ל"ק, כ) [אלו דברים בפסחים סו:], ע) [ועי' תוס' חגיגה ח. ד"ה משום סקרתא], פ) נ"א ועוד דבמסכת כו' ל"ק, צ) [חוץ מן הקרחה הזה], ק) רש"א מ"ז וגי' ל"ק ולאמר לר"ה כ"ע מהכא לקרחינאה ור"ת. ל"ק, ר) [ועי' תוס' שבת קנ. ד"ה ורי"ק ותוס' ב"ב קיג. ד"ה ותנו ותו' פסחים קיב. ד"ה לוה], ש) ל"ל מקרא עשר תעשר לר"מ סבר באחד באלול דמקיש מעשר בהמה למעשר דגן מה מעשר כו' ל"ק.

מוסף רש"י

משום סקרתא. שצובעו, דתנן (לקמן ע"ב) היוצא עשירי סוקרו בסיקרא ואומר הרי זה מעשר (חגיגה ח.).

רבינו גרשום

כדי שתהא בהמה מצויה. לקנות לעולי רגלים דאחר שעישרום מוכרין אותן: ואע"ג דתנן עד שלא הגיע כו'. אפילו הכי משהי להו לגורן ומעשרן דניחא ליה לאיניש דליעביד מצוה דמעשרין והדר מזבין להו: דטבלן בגורן. בטבל של דגן מדרבנן ולא מדאורייתא: פרוס פלגא. כדאמר כמה ישהה בבית המנוגע בכדי אכילת פרס וההוא פרס הוי פלגא כדאמרינן חציה לבית המנוגע: וזמנין דמקלע הגורן ביום שלשים של אדר כשהוא מלא דאכתי הוו ט"ו יום לפסח וזימנין דמיקלע בכ"ט באדר כשהוא חסר משום הכי לא קבע ליה זמן רבי עקיבא: בכ"ט באדר ובאחד בסיון: מאי שנא דבן עזאי לא יהיב פרוס לעצרת ט"ו ימים אלא ה' יום איידי דלא נפישי הני דילדי בקייטי אי אמרת ליקדום למעשר ליעשרינהו ט"ו יום קודם שלמי להו קמי רגל דמיתאכלי ולא תהא בהמה מצויה לעולי רגלי' בעצרת: בן עזאי לטעמיה. כדאמר לקמן במתני' האלוליים מתעשרין לעצמן: דזמנין דמחסרי לאב. והוי ביום שלשים ר"ח אלול ואי הוי מעשרינהו ביום שלשים לא יהוי היכירא בין חדש לישן דהשתא נמי הוי זמן דחדש לעשורי: דאמר. ב' שבתות דהוי י"ד יום קמי פסח: ואם שחט פטור. דלא הוי טבל מדאורייתא: הואיל והללו אומרים כך. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי ר"ה למעשר בהמה ור' מאיר אמר באחד באלול. משום הכי אמינא דהאלוליים יתעשרו לעצמן מספיקא דלא ידעינן כמאן כו': כקליפת השום שהוא קל: חוץ מן הקרח הזה. היינו ר' עקיבא דרבי יהושע בן קרחה היינו בנו של ר' עקיבא. כדגרסי' התם (שבועות ו.) א"ל ר' יהושע בנו של ר' עקיבא לר' עקיבא. למ"ה: מפי חגי זכריה ומלאכי אמרוה. דהני תנאי והוי כנבואה הילכך לא מצי קאי אטעמא: חמשה בתשרי וחמשה באב הבא מיצטרפין: פשיטא. דלבן עזאי לא מיצטרפין אלולים: מהו דתימא כי היכי דמפסקי שנים. ראשי שנים דאין מעשרין מחדש על הישן הכי מפסקי גרנות והנך חמשה דתשרי וחמשה דאב דיש ביניהן גרנות של מעשר אימא לא ליצטרפו קמ"ל דמצטרפי כדתנן חמשה כו':